

Johan Bolck; die vermelding is als Bolck, Heer - (met weglating van Johan), in de index beland... Wie iets met dit naamregister wil beginnen zal het zelf zo goed en zo kwaad als het gaat moeten aanvullen. Het zij zo. Allerlei onpraktische aspecten van de uitgave ten spijt, heeft Alberts met zijn reeks veel onderzoekers een grote dienst bewezen. Het is te hopen dat in de toekomst ook de niet-geëditteerde Arnhemse rekeningen de aandacht zullen krijgen die haar toekomt.

J. A. Kossmann-Putto

M. Herbenus, *Over hersteld Maastricht (De Trajecto Instawato)*. Vertaald naar handschrift no. 200 van de Gemeentelijke Archiefdienst Maastricht door M. G. M. A. van Heyst (Roermond: Stichting instituut voor genealogie en streekgeschiedenis, 1985, 48 blz., f24,50, ISBN 90 71188 01 9).

Matthaeus Herbenus (1451/1452-1538), rector van de kapittelschool van Sint-Servaas te Maastricht schreef in 1485 *De Trajecto Instawato* naar het voorbeeld van Flavio Biondo's *Roma Instawato*. De vijfhonderdste verjaardag van het werk was voor de vertaler aanleiding om een nieuwe uitgave te verzorgen.

Herbenus achtte in 1485 de tijd gekomen om het klassieke Latijn te propageren en schreef zijn didactisch getint werk, behalve de retorische inleiding, in een heldere op Caesar geïnspireerde stijl. De recente vernieuwingen in het onderwijs maken een dergelijke bron nauwelijks toegankelijk. Daarom is in 1985 een vertaling welkom.

In 1962 richtte de vroegere archivaris der stad Maastricht, H. H. E. Wouters, de aandacht op Herbenus in zijn opstel 'Matthaeus Herbenus Traiectensis, een humanist van het eerste uur'. Dit is opgenomen in *Miscellanea Traiectensia, bijdragen tot de geschiedenis van Maastricht* (Maastricht, 1962) 263-358.

Het nu uitgegeven werk is een vroeg Nederlands specimen van historische plaatsbeschrijving, waaraan alleen het werk van Arnold Heymerick over Deventer voorafging. Dat Herbenus van het niveau is van Agricola en Erasmus zoals J. Ysewijn suggereert in *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*, IV (Haarlem, 1982) 246, wordt door *De Trajecto Instawato* niet geadstrueerd. Herbenus' opsomming van de gegevens betreffende de poorten en versterkingen van de stad is niet geheel volledig, zo blijkt uit L. J. Morreau, *Bolwerk der Nederlanden, de vestingwerken van Maastricht sedert het begin van de 13e eeuw* (Assen, 1979). Evenals Biondo verzamelt Herbenus historische gegevens maar hij is er evenzeer als zijn voorbeeld het slachtoffer van: kritiekloos wordt het verhaal over de stichting van de stad door Caesar verhaald, een belangrijke stadsuitbreiding wordt gesteld op naam van Servatius, eerste bisschop van Maastricht, en met ophef wordt gewag gemaakt van de persoonlijke bemoeienis van Karel de Grote met de grafkerk van Servatius. Al deze opvattingen werden de eeuwen door herhaald op gezag van Herbenus.

Terwijl er vijf oudere handschriften van het werk in Maastricht voorhanden zijn, is het jongste gebruikt, dat van M. van Heylerhoff (1776-1854). De zorgvuldige vertaler geeft daar geen verklaring voor maar voegt aan zijn voorwoord de wens toe dat zijn werk moge gevolgd worden door een kritische uitgave.

C. A. A. Linssen

P. J. H. Ubachs, *St.-Matthijkskerk* (Maastrichts Silhouet XIII; Maastricht: Stichting historische reeks Maastricht, 1983, 52 blz., ISBN 90 70356 14 7); I. M. H. Evers, *De Staar* (*Idem* XIV; *Idem*, 56 blz., ISBN 90 70356 16 3); J. G. J. Koreman (overl.), *Helpoort en Nieuwstad* (*Idem* XV; *Idem*, 1984, 52 blz., ISBN 90 70356 17 1); W. A. A. Mes, *St. Andrieskapel* (*Idem* XVI; *Idem*, 48 blz., ISBN 90 70356 18 X); W. E. S. L. Keyser-Schuurman, *Het kruisherenklooster* (*Idem* XVII; *Idem*, 48 blz., ISBN 90 70356 21 X); P. H. Tuinman, P. L. L. M. Dumoulin, *De hof van Tilly* (*Idem*, XVIII; *Idem*, 1985, 48 blz., ISBN 90 70356 25 2).

In *BMGN*, XCIX (1984) 491 kondigde J. C. G. M. Jansen de delen I-XII aan van de reeks Maastrichts Silhouet en preees het initiatief ten gevolge waarvan sindsdien weer vijf deeltjes, evenals de voorgaande, goed geïllustreerd en prettig leesbaar, over Maastrichtse monumenten verschenen. Het doel van de stichting: op ruime schaal informatie verstrekken en documentatie betreffende de Maastrichtse monumenten, wordt opgevat in ruime zin: alle deeltjes geven de historie van het beschreven monument weer, waaraan de bestemming van het monument door de jaren heen wordt toegevoegd zodat de geschiedenis doorloopt tot vandaag. Daardoor kan er aandacht worden besteed aan de problematiek van de restauratie en de moderne bestemming en er wordt, doordat de monumenten zo verspreid door de stad liggen, een belangrijke bijdrage geleverd aan de stadsgeschiedenis, niet alleen van belang voor de oprechte Maastrichtenaars, maar voor elke historisch geïnteresseerde. J. C. G. M. Jansen constateerde indertijd het stelselmatig nalaten van het opnemen van een beknopte literatuurverwijzing; dat blijkt helaas definitief niet de bedoeling te zijn, wat bijzonder jammer is, want verschillende delen lenen zich bijzonder goed als uitgangspunt voor verdere studie te meer daar de auteurs zeer deskundige informanten zijn.

P. J. H. Ubachs belicht de bewogen historie van de St.-Matthijkskerk, waarvan de eerste steen gelegd werd in 1351, het middelpunt van de meest kleurrijke parochie binnen de tweede omwalling van omstreeks 1300. Ingrid Evers' boek wijkt af van de andere delen van de reeks: zij schrijft in dit kader een jubileumboek voor de honderdjarige Koninklijke Zangvereniging Mastreechter Staar, een boek dat in het bijzonder over triomfen handelt. De postume publikatie van J. G. J. Koreman, een kenner bij uitstek van de historische topografie der stad, is een zakelijk betoog over Maastrichts meest romantisch stadsdeel. W. A. A. Mes beschreef naar aanleiding van de restauratie de geschiedenis van het vrouwenklooster op de Maagdendries, gebouwd in de veertiende eeuw, bewoond door begijnen, later tertiariissen van de orde van St.-Franciscus. Het gebouw dient na de restauratie als depot van het Sociaal historisch centrum voor Limburg. Mevrouw Keyser-Schuurman wijdde een zorgvuldige studie aan een vrij gaaf bewaard complex, dat nog geen definitieve bestemming kreeg, het kruisherenklooster aan de Kommel, gesticht in 1436. Dat was tijdens de periode waarin de orde hervormd werd door Libertus van Bommel, prior van het klooster St.-Agatha te Cuyck. De hof van Tilly, oorspronkelijk De Poort van Munsterbilzen genaamd, stadsverblijf en eigendom van twee kanonikessen van genoemd klooster, de gezusters gravinnen van Aspremont Reckheim, kwam in het bezit van Claude 't Serclaes graaf van Tilly, luitenant-generaal der Staatse legers en gemankeerd beschermer van Johan de Witt in 1672, via zijn echtgenote, Anna Antoinetta van Aspremont, die het klooster verliet. In 1692 schonk Anna Maria Eleonora, prinses-abdis van Munsterbilzen, aan haar zuster haar deel van De Poort van Munsterbilzen. Ook in dit door P. H. Tuinman en P. L. L. M. Dumoulin geschreven deel der serie wordt een historisch diorama geboden tot in ons decennium.

C. A. A. Linssen